

מראי מקומות- מכות י"ז

הפרשתו מאחר הפרשתו, דלכא' סברת הר"ן הוא דא"א לומר כן, ולכן כ' דסברת הר"ן מוקשה.

(ג) **כיון דממונא הוא אפרושי מפריש- כ' החזון איש** (מעשרות ז', כ"ד) דמכאן מבואר דאפי' היכא דהי' הפרשתו שלא ע"מ ליתנם, מ"מ הפרשתו מהני לתקן הכרי, דהא הע"ה כאן לא היו מפרישין כדי לתתם לעניים, ומ"מ אין צריך החבר לחזור ולהפריש המעשר עני, אלמא דהפרשת מעשר עני של הע"ה מהני.

(ד) **ורבנן סברי כיון דטריחא לי' מילתא לא מפריש- יש לע', בשלמא לשי' תוס' בנדרים** שהבאנו לעיל, דס"ל דצריך הפרשה ממש, א"כ שפיר יש לומר שיש כאן איזה טריחא. אבל לשי' המפרש שם, שאי"צ אלא קביעות מקום, וכ"ש לדעת הרמב"ם, דאי"צ אלא קריאת שם, איזה טריחא יש כאן (וע' בהגהות הגר"א). וע' במנחת שלמה (ח"א, סי' נ"ג, אות ג') שעמד בזה, וכ' דאם צריך לומר הסכום שצריך הפרשה למעשר, א"כ שפיר י"ל דאיכא טריחא, דצריך למדוד הכרי, ולא סגי לומר "א' מעשרה" (משא"כ לענין תרומה, שאי"צ למדוד הכרי כלל כדי להפריש תרומה, שהרי חטה א' פוטרת את הכרי).

(ה) **ר"ש אומר כל שהוא למכות, לא אמרו כזית אלא לענין קרבן- פרש"י**, דבכל האיסורין כל שהוא למכות, והלכה למשה מסיני הוא דלענין חיוב קרבן על שגגת כרת צריך אכילת כזית. וע' בשו"ת כתב סופר (יו"ד ל"ג, ד"ה ומדי) שנקט דס"ל לרש"י דמה דאינו חייב אלא בכזית הוא רק בשגגת כרת, אבל אם הי' שגגת מלקות דאית בי' חיוב קרבן (כמו שבועת ביטוי), אז לפי ר' שמעון גם לענין קרבן יהי' חייב אפי' בכל שהוא. דהיינו, דרק קרבן שהוא במקום כרת דינו בכזית, משום דאין חיוב כרת אלא בכזית, והקרבן בחיוב כרת הוא משום השגגת כרת, ולכן אינו חייב אא"כ אכל כזית (ויצא דאם אכל כל שהוא של חלב וכדו', דלפי ר' שמעון לא יהי' חייב

(א) **וחכ"א קורא את השם ואי"צ להפריש- כ' הרמב"ם** (מעשר ט', ג') דהיינו דצריך לקרות לו שם, ואין צריך הפרשה כלל. וע' בהמפרש בנדרים (פד:) דכ' ד"נותן עיניו בצד זה ואומר מכאן אני נוטל", ומשמע דצריך גם קביעות מקום. ומתוס' שם מבואר שי' אחרת, דכ' "ומפרישו לעצמו... ואין צריך להפרישו כלומר, אין צריך לתתו לעני". ומדברי תוס' מבואר דס"ל דלא סגי בקריאת שם לחוד, ולא סגי אפי' בקביעות מקום, אלא צריך להפרישו בפועל, רק דאין צריך לתתו לעני.

(ב) **ומר סבר ודאי אינו טובלו- הק' הגבורות ארי** (סוף טז:), א"כ דס"ל דמעשר עני ודאי אינו טובלו, א"כ למה ס"ל לר"א דמעשר שני טובלו, הרי כל המקור דמעשר שני טובלו הוא משום ג"ש דבשעריך בשעריך, ואם ס"ל לר"א דודאי מעשר עני אינו טובלו, א"כ ע"כ לא ס"ל להג"ש כלל, וא"כ מ"ש מעשר עני דאינו טובלו ומעשר שני דטובלו. ותי' ע"פ מש"כ הר"ן בנדרים (פ"ד), דמ"ד דודאי אינו טובלו ס"ל דאין שייך שיהי' הכרי חמור טפי מפני מעשר עני המעורב בו יותר מהמעשר עני עצמו. דבשלמא תרומה, כיון דהיא עצמה אסורה, ראוי הוא שתאסר תערובתה, כיון דע"כ צריך להרימה מן הכרי, א"כ אינו מתבטלת שם, ושפיר אסר הכרי. וכן לענין מעשר ראשון, דפתיך בי' תרומת מעשר. אבל מעשר עני, שהוא עצמו מותר לזרים, איך יהי' תערובתה חמור ממנו. וא"כ, י"ל דה"ה מעשר שני, כיון דאית בה איסור לאכול מ"ש חוץ לירושלים, א"כ י"ל דשפיר אסר הכרי קודם הפרשתה. וכ' דאף דאין דומה האיסור קודם הפרשתה להאיסור אח"כ, דהא קודם הפרשתה אסור אף בירושלים, אולם כמו כן אי' בתרומה גופא, דקודם הפרשתה אסור אף לכהנים, ואחר הפרשתה התרומה מותר לכהנים. אלא דמ"מ, כיון דאית בי' איסור, ממילא שפיר י"ל דאם ודאי לא הפרישו, דשפיר טובלו, ואי"צ קרא אלא למעשר עני. וא"כ, לר"א שפיר אמרי' דמעשר עני ודאי אינו טובלו. אולם ע"ש בהמשך דהק' על כל סברת הר"ן, דאיך באמת חמור איסורו קודם

הלכך אע"ג דכתבינן לבסוף, לא בא הכתוב לנתקו לעשה, אלא לומר לא תקח אלא שלח, ואם לא שלח מעיקרא, אלא מצוה לשלוח עכשיו, ובזה פליגי. ור' יוחנן אמר לך דגם רבנן ס"ל כוותי' דלאו שקדמו עשה לוקה עליו, ונח' ר"י ורבנן בזה גופא, אם זה חשיב לאו שקדמו עשה או לאו הניתק לעשה, ר' יהודה ס"ל דחשיב לאו שקדמו עשה, כיון דשייך לעשות העשה קודם שעובר הלאו, ולכן ס"ל דלוקה, ורבנן ס"ל דמש"כ התורה "שלח" לבסוף, משמע דבא לומר שיש מצוה

לבסוף לשלוח, ושמצוה זו מנתק הלאו [כ"ג בכונתו, דק' לומר בפשוטו, דלא משמע שלח "אלא" לבסוף, שהרי ודאי יש מצוה של שלוח הקן אפי' אם לא עבר הלאו מעיקרא, אע"כ כנ"ל, וצ"ע].

(ח) **זו דברי ר"ע סתימתא- פרש"י, דהכי שמיע ל' לר' יוחנן, דאית ל' לר"ע דקריי' מעכבת ביכורים.** ומשמע דס"ל לרש"י דמה שאמר ר' יוחנן דזו דברי ר"ע, היינו משום דכיון דשמע דכך ס"ל, מסתמא מתני' כוותי' אזלא. וע' **בריטב"א** דמשמע דמפרש באו"א, דמה דאמר דסתמא משנה אליבא דר"ע הוא, היינו משום הכלל דאמרי' דכל סתם משניות אליבא דר' עקיבא הם, אבל לא ששמע בהדיא דכך ס"ל לר"ע. וע"ז הק' הגמ', הא שמעי' ל' לר"ש בפירוש דס"ל הכי, וא"כ הול"ל דמתני' סתמא אליבא דר"ש הוא, וכדאמרי' בכמה דוכתי, דמתני' סתמא אליבא דר' פלוני. וע"ז תי' הגמ' דקמ"ל ר' יוחנן דגם מצינו ברייתא שאמר ר"ע כן בהדיא, ולהכי קאמר דזו דבריו סתמא.

(ט) **דילידא אימי' כר"ש תיליד, ואי לא, לא תיליד- פרש"י, כל שאמו יולדת, תבקש רחמים וכו'. והק' הריטב"א, מאי "אימי", אמו של מי. ולכן פי' דהמתפלל על אמו שתלד בן, יתפלל שיהא כר"ש. והוסיף דלא גרסי' ואי לא, לא תלד, כי הרבה יש למטה מר"ש שטוב להם להוליד.**

(י) **ומאי חומרא דתודה ושלמים ממעשר, שכן טעונין מתן דמים ואימורין על גבי המזבח- פי' הריטב"א, "מה שאין כן במעשר, ואע"ג דלא שייכא ב', פרכינן מינה, והכין אורחא דתלמודא".**

כרת, מ"מ יהי' חייב מלקות). **וע' בריטב"א דכ' דרבנו מאיר נתן טעם לשי' ר"ש, דבמלקות כיון דבמזיד אכלי', אחשבי' לחומר האיסור להתחייב בכל שהוא, אבל קרבן שהוא על אכילת שוגג, בעי כזית לחשיבות. ולפי' יצא דאם עבר באכילת שבועת ביטוי בשוגג, יהי' פטור בכל שהוא, ודלא כשי' רש"י לפי הכת"ס. ולכאו' יצא ג"כ, דאם אכל חלב במזיד, יהי' חייב כרת אף בכל שהוא, דלפי הריטב"א אין החילוק בין כרת למלקות, אלא החילוק הוא בין שוגג למזיד. וע' **בחזון איש** (חו"מ ליקוטים סי' כ"ג לסוגיין), דכ' דאין כוונת הריטב"א לומר דנעים לו לאכול אותו כל שהוא, וזהו ה"אחשבי' שמחייבו על כל שהוא, דא"כ גם בשוגג יהי' הדין כן, דהא הוא סבור דאותו בשר הוי בשר כשר, ונעים לו לאכול אותו כל שהוא. אלא הביאור הוא דאוכל במזיד עונשו על המרד בצוואת התורה, וכשאוכל כל שהוא ג"כ מרדו מרובה וראוי לעונש. אבל שוגג, שכפרתו על המכשול שאכל חלב, אז שפיר בעי שיעורא כדי שתהא בה שם מעשה אכילה.**

(ו) **השובר את העצם בפסח הטהור, הר"ז לוקה ארבעים- כ' הפני יהושע, דאע"ג דלאו זה מפורש הוא בקרא, מ"מ כיון דסתם שבירת עצם של הקרבן פסח במזיד ובהתראה מיירי במי שרוצה לאכול המות, א"כ הו"א דאתי עשה דאכילת הפסח ודחי הלא תעשה דשבירת עצם, קמ"ל דלא אמרי' הכי, וכדאי' בפסחים (פג.) מיתורא דקרא.**

(ז) **הנוטל אם על בנים, ר' יהודה אומר לוקה ואינו משלח, וחכ"א משלח ואינו לוקה- פי' בפיה"מ להרמב"ם, דנח' בלאו הניתק לעשה, דר' יהודה ס"ל דלאו הניתק לעשה לוקין עליו, ולא קיי"ל כן, אלא דכל שקיים העשה, אינו לוקה. וע"ע בריטב"א לעיל (טז. ד"ה הנוטל), דהעיר דלכאו' נח' ר' יהודה ורבנן במה שנח' ר' יוחנן ור"ל לעיל שם, אם לאו שקדמו עשה לוקין עליו או לא. וכ' דזה אינו, אלא כ"א מיישב תרוייהו כוותי', אמר לך ר"ל, דמה דר' יהודה ס"ל כאן דלוקה, היינו משום שלא אמר הכתוב דאם לקחת שלח, כדכתי' לענין נותר ושרפת את הנותר באש, וכדו',**

ט"ס הוא) ממונו, ולא ל"ת מחוייב ליתן כל ממונו שלא יעבור, וא"כ נפק"מ מהק"ו דמחוייב לבזבז כל ממונו.

(טו) לוקה חמש- ע' בשיח יצחק (לקמן יח.), שהק' דהא אין איסור חל על איסור, ובשלמא למש"כ רש"י ותוס' בפ"י א', דלוקה היינו באיסור בעלמא, א"כ י"ל דמ"מ האיסורים איתנהו בעולם. אבל לפי מש"כ תוס' בפ"י ב', דלוקה ממש, איך לוקה, הא אין איסור חל על איסור. ואין לומר דחלו הכל בבת אחת, שהרי איסור חוץ לקלעים וחוץ לחומה חלין אחר האיסור אכילת עולה וזר וכו', שהרי ודאי הי' בשר עולה קודם שיצא חוץ לקלעים, ויצא חוץ לקלעים קודם שיצא חוץ לחומה. ולכן כ' דע"כ מיירי דנעשה האוכל גדול כשהבשר כבר הוא חוץ לקלעים, ולכן חלו כל האיסורים כולן בבת אחת, וכמו דאמרי' בד' אחין ביבמות.

יא) וכולהו חמירי מעולה, דאית בהו שתי אכילות- הק' הריטב"א, הא ודאי חומרא היא בעולה, וכדאמרי' לעיל שכן כליל, וכן בכמה דוכתי, וא"כ מה שייך לומר דב' אכילות הוי חומרא. ותי' "דהשתא מתורת טעמא פרכינן, לומר דבכולהו אידך חזי טפי לתת גבול בקלעים או חומה או זריקת דמים טפי מעולה, דבמילי דאית בי' אכילת אדם חזי למיתן הני גבולין, וכדאמרי' לקמן, כל היכא דחזיא לפנים קרינא בי' דלא חזיא חוץ לקלעים".

יב) וכולהו חמירי מעולה- הק' הערוך לנר, למה צריכינן לכך, הרי כבר פריך הגמ' על כל הק"ו. וכ' דנהי דשוב לא הי' יכול ללמוד חדא מחדא, מ"מ הי' שייך ללמוד א' מתרתי במה הצד, ע"ש באריכות.

יג) הא אפי' למ"ד עונשין מן הדין, אין מזהירין מן הדין- פרש"י, דמ"ד זה היינו ר' יצחק, דאית לי' לגבי אחותו בת אביו ובת אמו דעונשין מן הדין, אבל מ"מ אין מזהירין מן הדין. וכ' הריטב"א דרש"י לא דק בזה, דהא לעיל אמרי' דס"ל לר' יצחק דילפינן עונש מאזהרה (דהיינו, דצריך ילפותא לענוש אחותו, אלמא דס"ל דאין עונשין מן הדין), אלא הפי' הוא דביבמות אי' דאפי' למ"ד דעונשין מן הדין, ולא בעי שום ייתורא ושום ילפותא לענוש כרת באחותו, מ"מ בעי ייתורא דאחותך היא לאזהרה.

יד) איסורא בעלמא- פרש"י, האי ק"ו שהביא הוא לאיסור בעלמא ולא למלקות. והק' תוס' (בסוף העמוד), הא כל דברים אלו היו אסורים בלא"ה, ולכן למאי נפק"מ של ק"ו זו לאוסרם. ותי' דאף שהיו אסורים בלא"ה, מ"מ לא היו באיסור לאו חוץ מע"י הק"ו. והק' השיח יצחק, ועדיין ק', ומה בכך אם אסורים מדין עשה או לאו, סכ"ס אסורים הם ופטורים ממלקות. ותי' דנפק"מ להא דאמרי' ביומא (פ"א) בחולה שמאכילין אותו הקל תחילה, דהיכא שיש בשר שאסור מטעם איסור עשה לחוד, ובשר דאסור מטעם איסור עשה וגם לאו משום ק"ו זו, דמאכילין אותו האיסור עשה. וכ' שיש עוד נפק"מ לפי מש"כ הרמ"א (או"ח תרנ"ו), דעל מצות עשה אינו מחוייב לבזבז רק חומש (מש"כ "שליש"